

4. Etudier en Suisse – Hautes ecoles pedagogiques, COHEP, janvier 2008 (2^e edition) Etat : Brochure d’information, Redaction : Anne Masson Crettaz, Sonja Rosenberg; Editeur : COHEP Bern; Publication : Site internet de la COHEP : www.cohep.ch. – 44 c.

5. La formation des adultes dans les cantons – Documents, suggestions et propositions de la Conference intercantonale des responsables de la formation des adultes (CIRFA), Rapport d’etudes, – Conference suisse des directeurs cantonaux de l’instruction publique (CDIP). – Berne, 1999. – 100 p [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.ides.ch

6. Rey-Von Allemen, M., Migration et formation. Perspectives interculturelles. Document № 35 Universite de Geneve, Faculte de Psychologie et des Sciences de l’Education. Section des Siences de l’education. Subdivision «Societes et systemes d’education» Decembre 1993. – 34 p.

7. Statuts de la Conference suisse des directeurs cantonaux de l’instruction publique (Statuts de la CDIP) du 3 mars 2005. – Berne, 2005.

ЯКІСНА ОЦІНКА МУЛЬТИПЛІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ЕКОНОМІСТА В СИСТЕМІ ІНТЕГРАТИВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ

УДК 378.013(330)

Іванченко Б. А.

Стаття містить кількісну та якісну характеристику рівнів сформованості мультиплікативної компетентності майбутнього економіста в системі їхньої інтегративної професійної підготовки.

Ключові слова: професійна підготовка, інтеграція, результат професійної підготовки, мультиплікативна компетентність майбутнього економіста.

КАЧЕСТВЕННАЯ ОЦЕНКА МУЛЬТИПЛИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩЕГО ЭКОНОМИСТА В СИСТЕМЕ ИНТЕГРАТИВНОЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ ЭКОНОМИСТОВ

Іванченко Е. А.

Статья содержит количественную и качественную характеристику уровней сформированности мультипликативной компетентности будущих экономистов в системе их интегративной профессиональной подготовки.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, интеграция, результат профессиональной подготовки, мультипликативная подготовка будущего экономиста.

QUALITATIVE ASSESSMENT OF THE FUTURE ECONOMIST’S MULTIPLICATIVE COMPETENCE IN THE SYSTEM OF INTEGRATIVE PROFESSIONAL PREPARATION OF FUTURE ECONOMISTS

The article contains quantitative and qualitative description of levels of future economist's multiplicative competence in the system of their integrative professional preparation.

Keywords: professional preparation, integration, result of professional preparation, future economist's multiplicative competence.

Приймаючи на роботу тих чи інших спеціалістів, роботодавець оцінює не тільки загальний обсяг знань претендента але й здатність швидко орієнтуватися у предметній галузі, адаптувати свої знання, вміння та навички до інформаційного середовища, засвоювати нові можливості, які відкривають інноваційні зміни, що відбуваються в галузі техніки та технологій. Отже, в системі професійної підготовки майбутніх економістів необхідно передбачити, що студенти мають не тільки опанувати зміст тієї чи іншої професійної діяльності, а й засвоїти технології її виконання на робочому місці.

Загальна думка роботодавців, за опитуванням журналу „Елітний персонал” [2, с. 310], свідчить, що освітні заклади не приділяють достатньої уваги розвитку особистісних якостей випускників відповідно до „ринкових” потреб. Потенціальний співробітник економічної сфери має виходити із стін вищого навчального закладу з документом, який характеризує як професійні, так і особистісні якості. Проаналізувавши такий документ, обидві зацікавлені сторони (випускник та роботодавець) можуть добитися спільної мети: ефективно задіяти вчорашнього випускника у трудовому процесі комерційної фірми, державної установи, банку тощо з максимальною користю для обох сторін. Отже, в системі професійної підготовки майбутніх економістів треба враховувати, що студенти мають набути певні особистісні якості, які дозволять їм більш ефективно здійснювати професійну та соціальну діяльність.

Світова економічна спільнота в усі часи керувалась принципом „попит-пропозиція”. Саме попит ринку на спеціалістів із чітким переліком компетенцій має формувати вимоги освітніх стандартів. На практиці часто спостерігається невідповідність оцінок у дипломі та фактичних компетенцій молодого спеціаліста: за однакових умов (вік, освіта, середній бал диплома, посада тощо), одні фахівці досягають видатних успіхів, а інші, навпаки, не відповідають посаді, яку займають.

Отже, диплом ВНЗ із різних причин не гарантує засвоєння всіх умінь та навичок, які зазначені в додатку до диплома. Особливо це стосується фахівців економічної сфери, адже підготовку спеціалістів сфери економіки та фінансів здійснюють майже всі вищі навчальні заклади (а не тільки спеціалізовані) та виконують це на зовсім різних рівнях.

Для розв’язання цієї проблеми та поєднання потреб ринку праці з пропозицією освітньої системи та, відповідно, підвищення якості освіти економістів, доцільно модернізувати зміст навчальних програм на підставі компетенцій, які висувають роботодавці. Перевага буде в тих навчальних закладів, які першими зреагують на зазначені вимоги ринку праці, тим самим наповнивши ринок освітніх послуг.

Розрив між вимогами до спеціалістів, які вступають на ринок праці та наявною системою їхньої підготовки, яка має відповідати потребам економіки,

інтересам особистості, структурі ринку праці в сучасних умовах та передбачати перспективу розвитку суспільства, призвів до ідеї надання професійній підготовці майбутніх фахівців рис інтегративності.

Нами розроблено систему інтегративної професійної підготовки майбутніх економістів (СІПП МЕ), яка гарантує студентам отримання знань, практичних умінь, навичок, досвіду професійної та соціальної діяльності, розвиток якостей, важливих як з точки зору процесів навчання і виховання самих по собі, так і з точки зору затребуваності випускників як фахівців на ринку праці та у суспільному житті. Результатом реалізації СІПП МЕ є сформованість мультиплікативної компетентності майбутніх економістів (МКМЕ).

Метою статті є характеристика рівнів сформованості мультиплікативної компетентності майбутнього економіста.

Формування мультиплікативної компетентності майбутнього економіста в системі інтегративної професійної підготовки майбутніх економістів відбувається через інтеграцію знань, практичних умінь, навичок, якостей, досвіду професійної та соціальної діяльності, що приводить до сформованості її відповідного рівня. Оскільки знання породжується шляхом пізнання об'єктивної реальності, відбивається в культурі та науці, відтворюється воно в навчанні (різноманітними дидактичними засобами), а використовується в соціальній практиці. Використання та застосування знань у продуктивній формі - основа для формування компетенцій. Отже, інтеграція знань, практичних умінь, навичок, якостей, досвіду професійної та соціальної діяльності приводить до формування мультиплікативної компетентності майбутнього економіста, яка є існуванням знань, умінь та навичок у вигляді професійних та соціальних практик. Сформованість мультиплікативної компетентності майбутнього економіста може бути діагностована на трьох рівнях: елементарно-інтегративному, достатньо-інтегративному та високо-інтегративному.

О. Цирульникова зауважує, що під інтегративністю розуміють міру єдності, спільності елементів системи (множини) [3]. Тобто, використання терміну „інтегративний” до рівня сформованості мультиплікативної компетентності майбутніх економістів є правомірним, оскільки показує спільність зв'язків усіх складових цієї компетентності та відображає ступінь сформованості зазначеної компетентності.

Кількісна характеристика рівнів сформованості мультиплікативної компетентності майбутнього економіста визначається межами значень інтегративного коефіцієнта мультиплікативної компетентності майбутнього економіста, який для *елементарно-інтегративного* рівня приймає значення в інтервалі $0 \leq I_{KE} < 0,70$; для *достатньо-інтегративного* рівня – $0,70 \leq I_{KE} < 0,90$ та для *високо-інтегративного* рівня - $0,90 \leq I_{KE} \leq 1$;

Оцінка сформованості мультиплікативної компетентності майбутнього економіста проводиться за кожним критерієм, як середнє арифметичне оцінок за кожним показником, який оцінюється від 0 до 1. Сукупна оцінка $I_{KE} < 0,70$ (інтегративний коефіцієнт компетентності економіста) визначається як середнє геометричне інтегративного коефіцієнта за критерієм „сформованість ключових компетенцій” (I_{KK}) та середнього арифметичного інтегративних коефіцієнтів за критеріями „сформованість професіоналізму” (I_{II}) і „сформованість соціальної зрілості” (I_{C3}).

Формула для обчислення інтегративного коефіцієнта компетентності економіста має вигляд:

$$IK_{KE} = \sqrt{IK_{KK} \cdot \left(\frac{1}{2} IK_{\Pi} + \frac{1}{2} IK_{C3}\right)}. \quad (1)$$

У свою чергу, інтегративні коефіцієнти за критеріями розраховуються за формулами [2]:

$$IK_{KK} = (IK_{KP} + IK_{KBC} + IK_{KVPK} + IK_{KI} + IK_{KBBK})/5,$$

$$IK_{\Pi} = (IK_{PC} + IK_{PK} + IK_{PB} + IK_{PM})/4,$$

$$IK_{C3} = (IK_{CC} + IK_{CK} + IK_{CB} + IK_{Я-K})/4.$$

Зазначимо, що наведена формула (1) придатна для оцінювання мультиплікативної компетентності майбутнього економіста по закінченню навчання, адже для викладачів професійна та соціальна складові МКМЕ однаково важливі, отже, рівнозначні, що виражається однаковими множниками для інтегративних коефіцієнтів за відповідними критеріями. Але сформованість мультиплікативної компетентності економіста може бути перевірена як у процесі професійної підготовки, так і під час наймання на роботу, а також під час перевірки на відповідність посаді вже в процесі роботи на своєму робочому місці. І ось тут виникає потреба врахування специфіки конкретного робочого місця, де складові оболонки компетентності можуть мати різну вагу в системі переваг роботодавців. У такому разі мультиплікативна компетентність економіста (IK_{KE}^P) може бути розрахована за формулою:

$$IK_{KE}^P = \sqrt{IK_{KK} \cdot (KP_{\Pi} \cdot IK_{\Pi} + KP_{C3} \cdot IK_{C3})}, \quad (4.5)$$

де KP_{Π} , KP_{C3} – коефіцієнти переваги, для яких виконується умова $KP_{\Pi} + KP_{C3} = 1$ та які визначаються за допомогою методу незалежних суддів.

Отримані після навчання за допомогою спеціальних методик [2] оцінки складових мультиплікативної компетентності майбутнього економіста кожного студента, сформовані з урахуванням потреб зацікавлених сторін та виражені в термінах освітнього процесу, будуть відображати дійсний рівень володіння конкретним студентом цими складовими. Всі складові, що входять до набору, можуть мати різну вагу з точки зору роботодавця, що знаходить відображення у вагових коефіцієнтах відповідних показників.

Для виявлення якісної характеристики рівнів сформованості мультиплікативної компетентності майбутнього економіста було використано її структуру.

1. Елементарно-інтегративний рівень. У фахівця наявні лише окремі компетенції, які складають мультиплікативну компетентність майбутнього економіста, що є наслідком відсутності інтеграції знань, практичних умінь, навичок, якостей, досвіду професійної та соціальної діяльності, характери-

зується елементарним рівнем сформованості комплексу економічних знань, практичних умінь і навичок, ціннісних орієнтацій та взаємин, професійних та особистісних якостей, досвіду діяльності у фінансово-економічній та соціальній сферах, набутих у процесі пізнавальної діяльності, який забезпечує здатність майбутнього економіста до професійної діяльності та життя у швидкозмінному суспільстві.

Ключові компетенції виражені слабо, але яскравіше за інші складові мультиплікативної компетентності майбутнього економіста. Політичні компетенції сформовані недостатньою мірою. Компетенції, пов'язані із життям у багатокультурному суспільстві, представлені неповно, що виражається в недостатній усвідомленості життєвих та етичних цінностей, невмінні працювати в міжнародному середовищі, при наявності розуміння культури, релігії та звичаїв інших країн. Рівень сформованості компетенцій, пов'язаних із володінням усною та письмовою комунікацією, викликає утруднення у спілкуванні як особистісному, так і професійному. Погано розвинені компетенції, пов'язані зі зростанням інформатизації суспільства, що не дозволяє знаходити, накопичувати й аналізувати інформацію для повсякденного вжитку та для професійних потреб. Здатності вчитись упродовж життя практично відсутні.

Професіоналізм майбутнього економіста практично несформований. Професійна спрямованість має переважно фінансове забарвлення як стосовно мотивації, так і стосовно інтересів, цінностей, відносин та ставлення до професії економіста взагалі. Професійна компетентність дозволяє діяти тільки у стандартних ситуаціях. Не усвідомлена професійна відповідальність. Професійна мобільність відсутня через низьку здатність до зміни кваліфікації, спеціалізації та сфери діяльності, психологічну неготовність до зміни фаху, неінтегративність знань та лінійність мислення.

Соціальна зрілість майбутнього економіста виражається найелементарнішими якостями, необхідними для життя в суспільстві, що призводить до утруднення діяльності як у соціальній, так і в професійній сферах. Соціальна спрямованість визначається особистими інтересами. Соціальна компетентність дозволяє діяти тільки у знайомих умовах. Не усвідомлена соціальна відповідальність. Самоставлення скоріше негативне. Для особистості характерна соціальна непристосованість, слабка вираженість суспільних цілей діяльності, орієнтація на чужу думку, постійна потреба в зовнішньому керуванні.

Випускник із елементарно-інтегративним рівнем сформованості мультиплікативної компетентності майбутнього економіста скоріше за все не відповідатиме сучасним умовам ринку праці.

II. Достатньо-інтегративний рівень. У фахівця наявні практично всі компетенції, які складають мультиплікативну компетентність майбутнього економіста, що є наслідком наявності часткової інтеграції знань, практичних умінь, навичок, якостей, досвіду професійної та соціальної діяльності, характеризується достатнім рівнем сформованості комплексу економічних знань, практичних умінь і навичок, ціннісних орієнтацій та взаємин, професійних та особистісних якостей, досвіду діяльності у фінансово-економічній та соціальній сферах, набутих у процесі пізнавальної діяльності, який забезпечує здатність майбутнього економіста до професійної діяльності та життя у швидкозмінному суспільстві.

Ключові компетенції представлені досить повно. Політичні компетенції сформовані достатньо мірою. Компетенції, пов'язані із життям в багатокультурному суспільстві, представлені практично в повному обсязі, що виражається в достатній усвідомленості життєвих та етичних цінностей, наявності розуміння культури, релігії і звичаїв інших країн, але вміння працювати в міжнародному середовищі ще утруднені. Рівень сформованості компетенцій, пов'язаних із володінням усною та письмовою комунікацією, достатній для особистісного та професійного спілкування. Досконало розвинені компетенції, пов'язані зі зростанням інформатизації суспільства, що дозволяє знаходити, накопичувати й аналізувати інформацію для повсякденного вжитку та для професійних потреб. Істотні здатності вчитись упродовж життя.

Професіоналізм майбутнього економіста достатньо сформований для професійної діяльності в наперед заданих умовах з можливістю творчих проривів у моменти крайньої необхідності, та є певне підґрунтя для розвитку професіоналізму фахівця. Професійна спрямованість поряд із фінансовим забарвленням має й інші напрями, які включають визнання, зміст роботи, співпрацю тощо, як стосовно мотивації, так і стосовно інтересів, цінностей, відносин та ставлення до професії економіста взагалі. Професійна компетентність достатня для дій у знайомих умовах з обмеженням можливості прийняття рішень у ризикованих та нестандартних ситуаціях. Достатньо усвідомлена професійна відповідальність. Професійна мобільність присутня в межах зміни кваліфікації та спеціалізації; стосовно здатності до зміни сфери діяльності існує певна обмеженість, пов'язана з психологічною неготовністю до зміни фаху, недостатньою інтегративністю знань та лінійністю мислення стосовно певних питань професійної і соціальної діяльності.

Соціальна зрілість майбутнього економіста виражається практично всіма якостями, необхідними для життя в суспільстві, що дозволяє здійснювати діяльність як у соціальній, так і в професійній сферах без утруднень. Соціальна спрямованість визначається в основному особистими інтересами, хоча за необхідності соціального схвалення домінуючими стають колективні інтереси. Соціальна компетентність достатня для дій у знайомих умовах з обмеженням можливості прийняття рішень у непередбачуваних ситуаціях. Достатньо усвідомлена соціальна відповідальність. Самоставлення скоріше позитивне. Для особистості характерна соціальна пристосованість, помірна вираженість суспільних цілей діяльності, орієнтація на чужу думку в глобальних питаннях, періодична потреба в зовнішньому керуванні.

Випускник із достатньо-інтегративним рівнем сформованості мультиплікативної компетентності майбутнього економіста відповідає сучасним умовам ринку праці і є бажаним представником професії економіста для більшості роботодавців сфери економіки та фінансів.

III. Високоінтегративний рівень. У фахівця наявні всі компетенції, які складають мультиплікативну компетентність майбутнього економіста, що є наслідком наявності інтеграції знань, практичних умінь, навичок, якостей, досвіду професійної та соціальної діяльності, характеризується високим рівнем сформованості комплексу економічних знань, практичних умінь та навичок, ціннісних орієнтацій і взаємин, професійних та особистісних якостей, досвіду діяльності у фінансово-економічній та соціальній сферах, набутих у процесі

пізнавальної діяльності, який забезпечує здатність майбутнього економіста до професійної діяльності та життя у швидкозмінному суспільстві.

Ключові компетенції добре виражені. Політичні компетенції сформовані повною мірою. Компетенції, пов'язані із життям в багатокультурному суспільстві, представлені повно, що виражається в усвідомленості життєвих та етичних цінностей, вмінні працювати в міжнародному середовищі при наявності розуміння культури, релігії та звичаїв інших країн. Віртуозно володіє компетенціями, пов'язаними із володінням усною та письмовою комунікацією, що допомагає у спілкуванні як особистісному, так і професійному. Розвиток компетенцій, пов'язаних зі зростанням інформатизації суспільства, дозволяє відчувати себе в інформаційному просторі, як „риба у воді”; здатності вчитись упродовж життя виражені яскраво.

Професіоналізм майбутнього економіста сформований повною мірою та закладено ґрунтовну основу щодо розвитку професіоналізму фахівця. Професійна спрямованість органічно сполучає в мотивах професійної діяльності фінансове забарвлення та інтереси, цінності, відносини і ставлення до професії економіста взагалі. Професійна компетентність дозволяє діяти в умовах невизначеності та приймати оптимальні рішення в будь-яких ситуаціях. Висока усвідомленість професійної відповідальності. Професійна мобільність не обмежена через високу здатність до зміни кваліфікації, спеціалізації та сфери діяльності, психологічну готовність до зміни фаху, інтегративність знань і нелінійність мислення.

Соціальна зрілість майбутнього економіста виражається всіма якостями, необхідними для життя в суспільстві, що дозволяє здійснювати діяльність як у соціальній, так й у професійній сферах на відповідному до потреб особистості та колективу рівні. Соціальна спрямованість визначається паритетом особистих і колективних інтересів. Соціальна компетентність дозволяє оптимально діяти у звичайних та нестандартних ситуаціях. Висока усвідомленість соціальної відповідальності. Самоставлення позитивне. Для особистості характерна соціальна пристосованість, висока вираженість суспільних цілей діяльності, орієнтація на власну думку з кожного питання, відсутність потреби у зовнішньому керуванні (високий рівень самоорганізації).

Випускник із високоінтегративним рівнем сформованості мультиплікативної компетентності майбутнього економіста має необмежені можливості на сучасному ринку праці. Це рівень майбутніх керівників, людей, які будуть визначати майбутній прогресивний розвиток країни.

Висновки. Відтак нами розроблено рівні сформованості мультиплікативної компетентності майбутнього економіста в системі інтегративної професійної підготовки майбутніх економістів, надано їх кількісну та якісну оцінку.

Подальша робота вбачається в упровадженні додатку до диплому бакалавра з економіки, який буде містити поряд з кількісною характеристикою випускника її якісне трактування, щоб забезпечити роботодавців достовірною інформацією про кандидата на вакантне місце.

Список літератури:

1. Глобализация образования: компетенции и системы кредитов / [Под общей редакцией профессора Ю. Б. Рубина]. - М. : ООО „Маркет ДС Корпорейшин”, 2005. - 490 с.

2. Іванченко Є. А. Методика оцінювання компетентності економіста в системі інтегративної професійної підготовки майбутніх економістів: [навчально-методичний посібник для студентів та викладачів вищих навчальних закладів, рекомендований Міністерством освіти і науки України] / Є. А. Іванченко. - Одеса: „Поліграф”, 2008. - 130 с.

3. Цирульникова Е. А. Организационно-педагогические условия формирования интегративности педагогов – субъектов воспитательного процесса детского оздоровительного центра : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.02 „Теория и методика обучения и воспитания” / Е. А. Цирульникова. - Кострома, 2002. - 18 с.

РЕФЛЕКСИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК: 378.013 + 378.14 + 78

Линенко А.Ф., Давил Луїс Сократес Куева

У статті розкривається поняття рефлексивної компетентності, що дозволяє майбутньому вчителю досягти високих результатів у професійній діяльності, визначати стратегію власного розвитку, спонукає до постійного саморозвитку і творчого ставлення до професії.

Ключові слова: рефлексія, компетентність, рефлексивна компетентність, майбутні вчителі.

РЕФЛЕКСИВНАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ В СИСТЕМЕ ПОДГОТОВКИ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ К ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

А.Ф. Линенко, Давил Луис Сократес Куева

В статье раскрывается понятие рефлексивной компетентности, позволяющей будущему учителю достичь высоких результатов в профессиональной деятельности, определять стратегию собственного развития, побуждает к постоянному саморазвитию и творческому отношению к профессии.

Ключевые слова: рефлексия, компетентность, рефлексивная компетентность, будущие учителя.

REFLECTIVE COMPETENCE IN THE SYSTEM OF FUTURE TEACHERS' TRAINING FOR PROFESSIONAL ACTIVITY

A.F. Linenko, Davil Luis Sokrates Kuava

The article touches upon reflective competence which allows a future teacher to achieve high results in professional activity and to define the strategy of self-development; to stimulate to permanent self-development and creative attitude to profession

Key words: reflectivity, competence, reflective competence, future teachers.